

бізнесу. Такий підхід надасть можливість підприємствам під час прийняття управлінських рішень враховувати особливості ведення певного виду бізнесу. Пропозиція є актуальною так як торкається перш за все питань оподаткування в сфері лізингових операцій.

Якщо розглядати загальну позицію перспектив розвитку лізингу в Україні, то ми погоджуємося з думкою А. В. Череп та Урусова З. П. [16] стосовно того, що «одним із перспективних напрямів розвитку лізингової діяльності є практика забезпечення науково-дослідних та дослідно-конструкторських та наукового супроводу лізингових операцій. При цьому лізингові компанії мають декілька пропозицій до виробничих підприємств: від простого надання устаткування до участі у розробках і створенні нематеріальних активів».

Висновки. Проведені дослідження надають можливість зробити ряд висновків. По-перше належне та якісне здійснення лізингового бізнесу в основному залежить від правильності розуміння видової структури лізингових операцій, що сприяє прийняттю більш виражених управлінських рішень суб'єктами господарювання. По-друге суб'єктам господарювання доцільно проводити постійний моніторинг змін на ринку лізингових послуг, що надасть можливість своєчасної адаптації існуючих новацій. По-третє при виборі певного виду лізингової операції суб'єкти господарювання мають визначитися з доцільністю її проведення в сучасних реаліях, тобто спрогнозувати її окупність та ефективність в майбутньому.

Перспективами подальших досліджень можуть виступати питання методологічного аспекту здійснення лізингових операцій з обов'язковим врахування існуючих новацій та з урахуванням рівня ризику їх адаптації в майбутньому.

Список бібліографічних посилань

1. Богодухов Д., Кисіль С., Луців Ю. Посібник з лізингу : навч. посібн. / наук. ред. Л. Я. Снігір. Київ : Поліграф плюс, 2009. 388 с.
2. Іванишин В. В. Роль лізингу в забезпеченні сільськогосподарських підприємств засобами механізації. Київ : ІАЕ УААН, 2003. 294 с.
3. Барабаш А. Г. Правове регулювання лізингових відносин в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Харків : УкрДАЗТ, 2007. 30 с.
4. Якубівський І. Є. Договір фінансового лізингу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Львів, 2003. 198 с.
5. Усач Б. Ф., Хомуляк Т. І. Бухгалтерський облік і аудит лізингових операцій : монографія. Львів : ЛБІ НБУ, 2005. 159 с.
6. Левченко О. А. Фінансово-кредитний механізм активізації лізингової діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2019, 24 с.
7. Трач В. П. Лізинг: теоретичні аспекти та практика (на прикладі автотранспортних засобів). Львів : Вид-во Держ. ун-ту «Львівська політехніка», 1999. 435 с.
8. Философова Т. Г. Лізинг. М. : Юнити-Дана 2006. 191 с.
9. Грабельська О. В. Лізинг: класифікація та ефективність застосування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 704. С. 89–94. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/12385/1/015_Lizing%20 (дата звернення: 20.10.2019).
10. Менеджмент інвестиційної діяльності : підручник / М. П. Бутко, І. М. Бутко, М. Ю. Дітковська та ін. ; за заг. ред. М. П. Бутка. Київ : Центр учб. літ., 2018. 480 с.
11. Музиченко А. С. Інвестиційна діяльність в Україні. Проблеми регулювання : навч. посіб. Київ : Кондор, 2011. 406 с.
12. Дробовський А. Г. Лізинг як альтернативна форма фінансування та інвестування в сучасних умовах. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2012. № 3. С. 65–72. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/721.pdf> (дата звернення: 20.10.2019).
13. Онім І. В. Класифікація лізингу. *Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України*. 2009. № 2. С. 126–127.
14. Дергалюк Б. В. Методичні підходи до класифікації лізингу в Україні: проблеми та перспективи. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2011. № 8. С. 208–213.
15. Ментух Н., Шевчук О. Теоретичні аспекти класифікації лізингу. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1 (9). С. 75–80.
16. Череп А. В., Урусова З. П. Методичний підхід до відбору ефективних лізингових проектів. *Економічний простір*. 2011. № 45. С. 184–192.

Одержано 01.11.2019

УДК 341.231.14

Вікторія Олегівна ПАНКРАТОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-4775-565X>

ПРАВО НА ОСВІТУ: ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Культурні права органічно входять у систему прав людини. У даній системі всі права рівнозначні, взаємопов'язані і взаємодоповнючі. У разі, якщо будь-яке з прав, що включене в дану систему «не працює», це призводить до дисбалансу суспільних відносин. Тому для успішного формування правової, соціальної держави культурні права

людини не менш важливі, ніж будь-які з інших видів прав, оскільки вони сприяють консолідації суспільства, укріпленню взаємної поваги між людьми.

Право людини на освіту займає особливе місце в системі прав людини, є ядром культурних прав. У даному праві органічно поєднується «негативна» і «позитивна» свободи людини. Адже кожна людина володіє свободою вибору форм і методів отримання освіти («негативний аспект»), але, крім цього, має право вимагати від держави створення необхідних для реалізації належного йому права умов («позитивний аспект»).

На сучасному етапі розвитку правової науки окремі загальнотеоретичні положення щодо розуміння права на освіту досліджені у працях Т. Анцупової, М. Бабія, О. Зайчука, К. Громовенка, Р. Ковальчука, Д. Мартиновського, М. Мацькевича, В. Погорілка, П. Рабіновича, О. Скакун, О. Теплякової та інших. Але питання щодо особливостей та реалізації права на освіту потребує подальшого змістовного аналізу з урахуванням положень міжнародних та регіональних нормативно-правових актів.

Мета дослідження – проаналізувати особливості міжнародно-правового регулювання права на освіту.

Культурні права і свободи особи безпосередньо пов'язані із поняттям «культура». В енциклопедичній науковій літературі культура визначається як сукупність матеріальних і духовних надбань, комплекс характерних інтелектуальних та емоційних рис суспільства, що включає не лише різні мистецтва, а й спосіб життя, основні правила людського буття, системи цінностей, традицій і вірувань [1, с. 171].

Отже, культура – це безпосередньо не саме суспільство, а його якісний стан, тобто міра, ступінь розвитку всієї суспільної системи загалом і кожного її окремого елемента з точки зору ідеалів гуманізму та свободи. Інакше кажучи, культура є інтегральним критерієм прогресивності того чи іншого суспільства: високорозвинене суспільство – це суспільство високої культури як матеріальної, так і духовної [2, с. 22].

Культурні права людини є важливою складовою загальної культури народу. Дані явища тісно взаємозв'язані між собою. Оскільки рівень розвитку культури визначає сутність, зміст і обсяг самих культурних прав. А останні створюють умови для збереження культури, її подальшого розвитку та примноження.

Систему культурних прав людини становлять: право на освіту; право на свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності; право особи на вільний і всебічний розвиток та користування рідною мовою.

Культурні права забезпечують: можливість отримати певного рівня освіти; захист інтелектуальної власності громадян; розвиток наукових та технічних досліджень; свободу особи від ідеологічного контролю; право самостійно визначати для себе систему моральних та духовних цінностей; можливість отримувати повну, неупереджену, об'єктивну інформацію; свободу світогляду та віросповідання; гарантоване використання досягнень як національної, так і світової культури [3, с. 203].

Центральне місце в системі культурних прав людини належить праву на освіту. Освіта є невід'ємною складовою кожного суспільства та важливою передумовою його розвитку, вона є не тільки показником загальної культури, а й основою становлення, розвитку та самореалізації людини та своїм сутнісним призначенням покликана сприяти духовному, інтелектуальному розвитку особи.

Право на освіту – це міра можливої поведінки особи, направлена на здобуття знань, формування вмінь та навичок, всебічний розвиток особистості.

Метою здійснення права людини на освіту є формування повноцінної вільної особистості та її підготовка до життя в суспільстві шляхом систематичної передачі знань і професійних орієнтацій, морально-етичних і правових нормативів, досвіду та формування в людини необхідних навичок.

Право людини на освіту має програмний і цільовий характер, тобто вимагає постійного вдосконалення освітнього законодавства, пошуку нових форм і методів забезпечення принципів права людини на освіту.

Праву на освіту властиві свої особливості: природний характер; невід'ємне від людини; загальне та рівне для кожного; необхідне для гармонійного розвитку людини та суспільства загалом; основну роль в реалізації права на освіту приймає на себе держава, обов'язки якої кореспондують праву вимоги, що належить кожному індивіду.

Розвиток права на освіту залежить від чотирьох основних факторів:

- позиції державної влади щодо розвитку грамотності та вищого рівня освіти серед населення;
- ставлення окремих верств населення до отримання систематичних знань;
- матеріальних можливостей держави у розвитку системи освіти;
- можливостей населення з використання шансів на отримання освіти.

Право на освіту задеклароване в численних міжнародних актах.

Зокрема, значимість та цінність даного права визначається у ст. 26 Загальної декларації прав людини [4]. Даний акт містить низку норм, які визначають право на освіту. До них відносяться такі:

- 1) кожна людина має право на освіту;
- 2) безоплатність початкової та загальної освіти;
- 3) обов'язковість початкової освіти;
- 4) загальнодоступність технічної і професійної освіти;
- 5) доступність вищої освіти для всіх на основі здібностей кожного;
- 6) право пріоритету батьків у виборі виду освіти для своїх малолітніх дітей.

Розширене трактування положень Загальної декларації відображено в ст. 13 та 14 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права [5].

Пакт зобов'язав держав-учасниць ужити такі необхідні дії: 1) заохочення здобуття елементарної освіти тими особами, які не здобули початкової освіти; 2) розвитку мережі шкіл усіх ступенів, встановлення задовільної системи стипендій і постійного поліпшення матеріальних умов викладацького персоналу.

Особливе значення в становленні концепції права особи на освіту має Конвенція про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти, прийнята 14 грудня 1960 р. Генеральною конференцією ООН з питань освіти, науки та культури. ООН повинна не лише усувати будь-яку дискримінацію в галузі освіти, а й заохочувати загальну рівність можливостей та рівне до всіх ставлення у цій сфері.

Дискримінація охоплює будь-яку різницю, виняток, обмеження чи переваги за расовою ознакою, кольором шкіри, статтю, мовою, релігією чи соціальним походженням, економічним становищем, яке має метою чи наслідком усунення або порушення рівності відносин у сфері освіти, а саме:

- 1) закриття для будь-якої особи чи групи доступу до освіти;
- 2) обмеження освіти для будь-якої особи або групи нижчим станом;
- 3) створення чи збереження окремих систем освіти або навчальних закладів для будь-яких осіб, груп;
- 4) становище, що є несумісним з гідністю людини, у яке ставиться будь-яка особа або група осіб.

Означена Конвенція ООН гарантує рівні можливості для здобуття освіти кожному без жодної різниці, винятку, обмеження або переваги за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного або соціального походження, економічного становища чи народження. Для забезпечення рівних можливостей у галузі освіти вона зобов'язує держав застосовувати методи, які відповідають національним умовам і звичаям.

Слід відмітити активну нормотворчу та організаційну діяльність спеціальних установ ООН, а саме ЮНЕСКО – розробляє та приймає акти з питань освіти у рамках Міжнародної комісії в справах освіти для ХХІ століття. Міжнародні комісії та конференції розробляють та приймають міжнародні акти, спрямовані на розвиток окремих видів освіти, окремих суб'єктів права. Наприклад, акти: Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (ст. 5), Конвенція про права дитини (ст. 28, 29), Декларація про права інвалідів (ст. 6), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів (прав. 6), Європейська хартія про регіональну мову та мову меншин тощо.

На регіональному рівні прийняті Європейська конвенція про права людини та основні свободи (стаття 2 Першого протоколу), Американська конвенція про права людини (стаття 13 Додаткового протоколу до Американської конвенції про права людини у сфері економічних, соціальних і культурних прав) і Африканська хартія прав людини і народів (стаття 17).

Стаття 2 Протоколу № 1 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод визначає: «Нікому не може бути відмовлено у праві на освіту. Держава поважає право батьків забезпечувати таку освіту для своїх дітей відповідно до власних релігійних і філософських переконань»[6].

У Протоколі право на освіту сформульоване як негативне – держава повинна створити умови для можливості альтернативного задоволення потреби людини і громадянина в здобутті освіти.

Права, визнані відповідно до статті 2 Протоколу № 1, мають тлумачитись у світлі не лише двох речень цього положення, але й інших положень Конвенції, зокрема статей 8, 9 і 10 Конвенції, котрі проголошують право кожного, у тому числі батьків і дітей, «на повагу до приватного і сімейного життя», «на свободу думки, совісті і релігії» і на «свободу отримувати і поширювати інформацію і переконання» (справа Kjeldsen, Busk Madsen, Pedersen v. Denmark, § 52 [7]). Водночас, стаття 2 Протоколу № 1 також тісно пов'язана зі статтею 14 Конвенції і заборонаю дискримінації [8].

ЄСПЛ виходить із зобов'язань держав, включаючи позитивні зобов'язання, забезпечити дотримання права на освіту «кожній особі, яка перебуває під юрисдикцією Договірної держави» [8]. Європейський суд враховує той факт, що розвиток права на освіту, зміст якого змінюється залежно від часу і місця, економічних і соціальних умов, головним чином залежить від потреб і ресурсів суспільства. Але вирішальне значення має тлумачення і застосування Конвенції таким чином, щоб закріплене в ній право на освіту було ефективним, а не теоретичним і ілюзорним. Крім того, Конвенція є «живим документом», який повинен тлумачитися в світлі сформованих в конкретний час умов (справа Marckx v. Belgium [9]).

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що культурні права людини є важливою складовою системи прав людини. Вони покликані формувати моральність, стандарти поведінки, які утверджують гідність особи, згуртованість суспільства.

Право на освіту широко представлене на міжнародному, регіональному та національному рівнях демократичних держав. Міжнародні стандарти приділяють увагу не тільки праву на освіту людини, але й містять положення про право на освіту окремих категорій осіб, серед яких діти, інваліди та інші категорії осіб.

Список бібліографічних посилань

1. Корінний М. М. Короткий енциклопедичний словник з культури. Київ : Україна, 2003. 184 с.
2. Мацькевич М. Культура й конституційні культурні права та свободи людини і громадянина: ключові аспекти взаємодії. *Віче*. 2012. № 2. С. 21–24.
3. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.

4. Загальна декларація прав людини : прийм. і проголош. Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : від 16.12.1966 № 995_042 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 20.10.2019).

6. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод : від 20.03.1952 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535 (дата звернення: 20.10.2019).

7. European Court of Human Rights, Kjeldsen, Busk Madsen, Pedersen v. Denmark, 7 December 1976 URL: <https://www.globalhealthrights.org/wp-content/uploads/2013/10/Kjeldsen-Denmark-1976.pdf>. (дата звернення: 20.10.2019).

8. Довідник із застосування статті 2 Протоколу № 1 до Європейської конвенції з прав людини Право на освіту, 30 квітня 2017 року. URL: <https://www.echr.coe.int/Documents> (дата звернення: 20.10.2019).

9. Европейский Суд по правам человека. Дело относительно некоторых аспектов законодательства об использовании языков в образовании в Бельгии против Бельгии : Постановление от 23.07.1968 // Защита личности от дискриминации: Юстиция: в 3 т. Т. 2. М. : Нов. юстиция, 2009. С. 202–246.

Одержано 24.10.2019

УДК 342.9

Ірина Вікторівна ПАНОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри правоохоронної

діяльності та поліцієстики факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-4325-5428>

ЗНАЧЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА ЯК НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Постійне збільшення ролі інформації в суспільних відносинах можна назвати одним з наочних властивостей сучасного світового соціального прогресу, в якому стрімко зростає роль права як головного механізму регулювання таких відносин. Однак інформаційне суспільство розвивається такими швидкими темпами, що право суттєво відстає від його потреб, і саме тому в інформаційній сфері постійно виникає проблема взаємоузгодженості системоутворюючих елементів інформаційного права, до того ж між діючими нормативно-правовими актами існують протиріччя, що порушують системність законодавства та не сприяють стабільному й послідовному розвитку даної галузі.

В міру зростання значення інформаційного права постало питання його вивчення у навчальних закладах вищої юридичної освіти. Разом з тим проходять глибокі процеси модернізації системи юридичної освіти, укладаються нові Стандарти вищої юридичної освіти, постійно оновлюється законодавство та переглядається роль інформації в житті людини в умовах інформаційного суспільства сучасної правової доктрини. Саме тому, як навчальна дисципліна, інформаційне право продовжує посідати важливе місце у навчальному процесі.

Інформаційне право як навчальна дисципліна – це педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи правового регулювання суспільних відносин, що формуються в ході забезпечення реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб на інформацію, в тому числі на інформаційні ресурси (документи, банки і бази даних, архіви, бібліотеки, музейні фонди тощо) та \ або функціонування інформаційної інфраструктури (організаційних структур, що забезпечують збір, обробку, зберігання, розповсюдження, пошук і передачу інформації, в тому числі забезпечують інформаційну безпеку; інформаційно-телекомунікаційних структур; інформаційних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій; системи засобів масової інформації) із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності вмінь і навичок.

Нинішній навчальний курс інформаційного права складається із загальної та особливої частини. Загальна частина передбачає вивчення поняття інформаційного права та його джерел, інформаційних прав людини і громадянина, правового статусу суб'єктів інформаційного права, правового стану об'єкту інформаційних правовідносин, доступ громадян до інформації, державної політики та державного управління в інформаційній сфері та забезпечення інформаційної безпеки тощо.

Особлива частина інформаційного права об'єднує норми, що регулюють: інститут інтелектуальної власності в інформаційній сфері; інформаційні відносини в сфері віртуальної мережі Інтернет; інформаційні відносини в сфері преси і книговидавництва; інформаційні відносини в сфері телебачення і радіомовлення; інформаційні відносини в сфері кіно і відео прокату; правовий стан діяльності засобів масової інформації; інформаційні відносини в сфері рекламної діяльності; інформаційні відносини в сфері в сфері бібліотечної справи; інформаційні відносини в сфері в сфері